

UOT 349.2

DOI: <https://doi.org/10.62130/BUTI3091>**Fuad NƏZƏROV**

Azərbaycan Respublikası DİN-in
Polis Akademiyasının “Mülki hüquq” kafedrasının müəllimi,
polis kapitani
e-mail: fuadnezerov19@gmail.com

XARİCİ ÖLKƏLƏRİN CİNAYƏT QANUNVERİCİLİYİNDƏ ƏMƏYİN MÜHAFİZƏSİ QAYDALARININ POZULMASI

XÜLASƏ

İnsanların əmək hüquqlarının qloballaşması şəraitində həm beynəlxalq, həm də yerli qanunvericilik aktlarında əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə hüquqi məsuliyyət tədbirlərinin təkmilləşdirilməsi davam etdirilir. Bu qaydaların hüquqi tənzimlənməsi həm əmək, həm də cinayət qanunvericiliyi ilə həyata keçirilir. Bu məqalədə xarici dövlətlərin cinayət qanunvericiliyi ilə ölkəmiz arasındakı fərq və oxşar cəhətlər təhlil edilir.

Açar sözlər: əmək, cinayət, təhlükəsizlik, əməyin mühafizəsi, cinayət məsuliyyəti

Giriş

Dünyada və ölkəmizdə elmi-texniki tərəqqinin əsas inkişaf istiqamətləri sırasında əhalinin işlə təmin edilməsi və əməyin əsaslı surətdə yüngülləşdirilməsi, iş həftəsinin qısaltılması, ağır fiziki əməyin mexanikləşdirilməsi və avtomatlaşdırılması prioritet yer tutur. Böyük ölçüdə həyata keçirilən ixtisas və texniki-peşə təhsili insanların əmək və məşğulluq sahəsində dövlət siyasətinin bir hissəsi kimi peşə növünün sərbəst seçilməsinə yönəlmişdir.

“Əməyin mühafizəsi nədir?” sualına cavab axtarsaq, Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin (bundan sonra Əmək Məcəlləsi) 3-cü maddəsində belə bir anlayışla qarşılaşmış olarıq. Belə ki, həmin maddəyə əsasən, əməyin mühafizəsi - işçilərin təhlükəsiz və sağlam şəraitdə işləmək hüququnu təmin etmək məqsədilə bu Məcəllədə və digər normativ hüquqi aktlarda, habelə kollektiv müqavilələrdə, sazişlərdə, əmək müqavilələrində nəzərdə tutulan texniki təhlükəsizlik, sanitariya, gigiyena, müalicə-profilaktika tədbirləri, normaları və standartları sistemidir [2].

Həmçinin Əmək Məcəlləsinin IX bölməsi əməyin mühafizəsi qaydalarının tənzimlənməsinə həsr edilmişdir. Bu normativ tənzimlənmə ölkəmizin qanunvericilik sisteminin bu sahəyə olan xüsusi diqqətinin bariz nümunəsidir. Əməyin mühafizəsinin əsas məqsədi istehsalatda işləyən işçilər üçün sağlam, təhlükəsiz əmək şəraitinin yaradılması və bu qaydaların pozulması nəticəsində xəsarətlərin, ölüm hallarının, peşə xəstəliklərinin qarşısını almaqdır. Bu tənzimlənmə təkcə Əmək Məcəlləsi ilə deyil, ölkə Konstitusiyamızda, qanunlarda, qərarlarda və həmçinin hüquqi məsuliyyət tədbirlərinin əks olunduğu Cinayət Məcəlləsi və İnzibati Xətalar Məcəlləsində özünü büruzə verir [2].

Beynəlxalq Əmək Təşkilatının məlumatına görə, dünyada hər il istehsalat zamanı təxminən 270 milyon bədbəxt hadisə baş verir. Nəticədə isə 2 milyondan artıq adam həlak olur və milyonlarla insan ömür boyu şikəstliyə, əlilliyə və peşə xəstəliklərinə düçar olur. Göstərilənlər dünyada əməyin mühafizəsinin təcridən daha çox aktualıq yaratmasına gətirib çıxarır. Cəmiyyətin diqqətini in-

sanların həyatına, sağlam və təhlükəsizlik əmək şəraiti ilə təmin olunmasına yönəlməkdən ötrü Beynəlxalq Əmək Təşkilatı 28 aprel tarixini Ümumdünya Əməyin Mühafizəsi Günü elan etmişdir. 2004-cü ildən bəri ölkəmizdə də Ümumdünya Əməyin Mühafizəsi günü dövlət səviyyəsində qeyd edilir [9].

Əmək mühafizəsinin inkişafı tarixi elm və mədəniyyətimizin inkişafı ilə sıx bağlıdır. İnsanlar öz fəaliyyət istiqamətlərini inkişaf etdirdikcə sağlam və təhlükəsiz əmək şəraitinin yaradılması tələbatı da artma qrafiki üzrə inkişaf edir.

Dövlətimiz 1992-ci ildən bəri Beynəlxalq Əmək Təşkilatının tam hüquqlu üzvüdür. Təşkilatla olan əlaqələrini genişləndirməklə bərabər, həmçinin qəbul olunan beynəlxalq sənədləri ratifikasiya etməyə çalışır. Keçən dövr ərzində Azərbaycan Respublikası ilə BƏT arasında əmək münasibətləri, məşğulluq, əməyin təhlükəsizliyi və mühafizəsi, əmək qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi çərçivəsində əməkdaşlığın daim genişlənməsi amili ilə müşahidə olunan fəal əlaqələr qurulmuşdur. Azərbaycan Respublikasının aidiyyəti dövlət qurumlarının nümayəndə heyətləri il ərzində BƏT-də keçirilən icaslarda, habelə məşğulluq, əməyin mühafizəsi, təhlükəsizliyi və əhəlinin sosial müdafiəsi sahələrinə aid mövzularda dair müxtəlif ölkələrdə iclas, seminar, konfrans və digər təlim-tədbirlərdə yaxından iştirak etməyə çalışırlar. Həmçinin BƏT nümayəndələrinin müxtəlif vaxtlarda ölkəmizə rəsmi səfərləri bu əlaqələrin nəticəsi olaraq, əmək hüquqlarının həm daxili, həm də beynəlxalq qanunvericilik səviyyəsində qorunmasına zəmin yaratmışdır.

Lakin milli qanunvericilik sistemimiz əməyin mühafizəsi sahəsində normativ hüquqi tənzimlənməni həyata keçirməklə yanaşı bu qaydaların pozulmasına görə İnzibati Xətalər Məcəlləsi və Cinayət Məcəlləsində aidiyyəti vəzifəli şəxslərin məsuliyyətini müəyyən etmişdir. Belə ki, Əmək Məcəlləsinin 238-ci maddəsi əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə qanunvericilikdə məsuliyyətin müəyyən edilməsinə diqqət çəkir [2].

AR İXM-in 198-ci maddəsində əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması halı kimi qiymətləndirilən əməllərin dairəsi müəyyən edilmişdir. Belə ki, həmin maddəyə əsasən əməyin mühafi-

zəsi qaydalarının pozulması, yəni:

-əməyin mühafizəsi üzrə standartların, normaların və qaydaların tələblərinə əməl edilməməsinə;

-binaların, qurğuların, avadanlığın və texnoloji proseslərin təhlükəsizliyinə riayət edilməməsinə;

-bilavasitə iş yerlərinin sağlam sanitariya-gigiyena şəraitinin və əməyin mühafizəsinin qüvvədə olan normativlərə uyğunlaşdırılmamasına;

-işçilərə lazımi sanitariya-məişət və müalicə-profilaktika xidmətinin təşkil edilməməsinə;

-normal əmək və istirahət rejiminə riayət edilməməsinə;

-işçilərə müəyyən edilmiş müddətlərdə və tələb olunan çeşidlərdə pulsuz xüsusi geyim, xüsusi ayaqqabı və digər fərdi mühafizə vasitələrinin verilməməsinə;

-işçilərin əməyin mühafizəsi normaları və qaydaları üzrə təhsilinin, təlimatlandırılmasının, biliklərinin yoxlanılmasının təşkilinin və əməyin mühafizəsinin təbliğinin təmin edilməməsinə;

-kollektiv müqaviləyə əməyin mühafizəsi üzrə qaydaların daxil edilməməsinə;

-müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi müddətdə və formada əməyin mühafizəsi, əmək şəraiti və onların qüvvədə olan normalara uyğunlaşdırılması üçün görülən tədbirlərin nəticələri haqqında statistik hesabatın verilməməsinə;

-maşın və avadanlıqların fırlanan və ötürücü hissələrinin istehsalçı tərəfindən təchiz edilmiş mühafizə qurğuları olmadan istismar edilməsinə görə [3].

İXM-in 198.2-ci maddəsi isə texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarına riayət edilməsi vəzifəsi həvalə edilmiş şəxs tərəfindən bu qaydaların pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına yüngül zərər vurulmasına görə məsuliyyət nəzərdə tutmuşdur. Həmçinin İXM-in 198.3-cü maddəsində həmin Məcəllənin 198.2-ci maddəsinə əsasən nəzərdə tutulmuş əməllərin zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına az ağır zərər vurulmasına səbəb olmasına görə məsuliyyət müəyyən edilmişdir [3].

Cinayət Məcəlləsinə nəzər yetirdikdə, Məcəllənin 162-ci maddəsinin əməyin mühafizəsi qaydalarını pozma cinayətinə görə məsuliyyət nəzərdə tutulduğunu görmüş oluruq:

Maddə 162. Əmək mühafizəsi qaydalarını pozma

162.1. Texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarına riayət edilməsi vəzifəsi həvalə edilmiş şəxs tərəfindən bu qaydaların pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına ağır zərər vurularsa [4].

Maddəni təhlil etsək, AR Konstitusiyasının 35-ci maddəsinin 6-cı hissəsində nəzərdə tutulmuş təhlükəsiz və sağlam şəraitdə işləmək hüququnun və əməyin mühafizəsi, o cümlədən texniki təhlükəsizlik qaydalarının cinayətin obyektini olduğunu görmüş olarıq [1].

Texniki təhlükəsizliyin anlayışı 2 noyabr 1999-cu il tarixli “Texniki təhlükəsizlik haqqında” AR Qanununun 1-ci maddəsində verilmişdir. Texniki təhlükəsizlik – vətəndaşların və cəmiyyətin vacib həyatı maraqlarının təhlükə potensialı obyektlərdə baş verə biləcək qəzalardan müdafiəsinin vəziyyətidir. Əməyin mühafizəsi üzrə standartlar, normalar və qaydalar Əmək Məcəlləsində və “Texniki təhlükəsizlik haqqında” AR Qanununda təsbit olunmuşdur [5].

Cinayətin obyektiv cəhəti texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına ağır zərər vurulmasında ifadə olunan hərəkətlər başa düşüləcəkdir. Lakin bu əməl üzrə cinayət məsuliyyətinin yaranması üçün bir sıra şərtlər araşdırılmalıdır. Həmin şərtlərə texniki təhlükəsizlik və əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması, texniki və əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması nəticəsində ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına ağır zərərin vurulmasına səbəb olması, texniki təhlükəsizlik və əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması ilə baş vermiş nəticə arasında səbəbli əlaqənin olması qeyd edilməlidir. Göstərilən şərtlərdən birinin olmaması danışılan maddə üzrə cinayət məsuliyyətini istisna etmiş olacaqdır. Sözügedən maddənin blanket xarakterli olması bizi texniki təhlükəsizlik və əməyin mühafizəsinin başqa qaydalarının dairəsini müəyyənləşdirməkdən ötrü Əmək Məcəlləsinə və AR Nazirlər Kabinetinin 28 fevral 2000-ci il tarixli 27 sayılı Qərarı ilə təsdiq edilən “İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqi və uçota alınması Qaydaları” adlı

normativ akta aparacaqdır. Bu Qaydalara əsasən Dövlət Əmək Müfəttişliyinin tərtib etdiyi “İstehsalatda baş vermiş bədbəxt hadisə haqqında” Aktdan cinayətin araşdırılmasında istifadə edilməlidir. Qaydaların 1.2-ci bəndində hansı hadisələrin baş verdiyi təqdirdə istehsalatda bədbəxt hadisə kimi araşdırılacağını müəyyən etməyə imkan verəcəkdir [7]. Həmçinin hansı halların istehsalatda baş vermiş bədbəxt hadisə kimi təhqiq edilməyə gərək olmayacağını müəyyən imkan verəcəkdir. Bu qaydaların pozulması nəticəsində zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına ağır zərər vurulması təhlil edilən maddəyə görə cinayət məsuliyyətinin əmələ gəlməsi üçün əsas şərtlərdən biridir [6].

Zərərçəkmiş şəxslərin sırasına müəssisələrin, təşkilatların işçilərini, daimi və ya müvəqqəti əmək fəaliyyəti müəyyən edən istehsal sahələri ilə məşğul olan sair şəxsləri aid etmək lazımdır [6].

Əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması üçün baş vermiş nəticə arasında səbəbli əlaqə olmalıdır. Əgər səbəbli əlaqə yoxdursa, cinayət məsuliyyəti istisna edilməlidir. Zərərçəkmiş şəxsin öz ehtiyatsızlığı üzündən belə bir hal baş verərsə, bu zaman sözügedən əmələ görə cinayət məsuliyyətini istisna etməliyəm.

Bu cinayət maddi tərkibli olduğu üçün başa çatmış hesab olunması üçün maddənin tərkibində göstərilən nəticələrinin baş verməsi zəruridir.

Subyektiv cəhətinə diqqət etdikdə, ehtiyatsızlığın hər iki formasının, yəni cinayətkarcasına özünəgüvənmə və cinayətkarcasına etinasızlıq nəticəsində törədilməsini müəyyən edirik. Lakin əməl təqsirin qəsd formasında törədilərsə, artıq bu cinayət əməli üzrə məsuliyyət istisna ediləcək, normada göstərilən əlamətlər üsul kimi istifadə edilərək, yaranmış konkret situasiyaya uyğun olaraq Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələrinə görə tövsif edilməlidir [6].

Cinayətin subyektivi maddənin dispozisiyasına görə, yəni texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarına riayət edilməsi həvalə edilmiş şəxsdir. Təqsirkar şəxs mülkiyyət formasından və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq, idarə, müəssisə və təşkilatın mülkiyyətçisi, rəhbəri, onun müavinləri, baş mühəndislər, mütəxəssislər ola bilər.

Göründüyü kimi, İXM-də əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə məsuliyyət müəyyən edilən maddələrin redaksiyasında həmin əməllərin dairəsi Cinayət Məcəlləsindən fərqli olaraq daha dəqiq göstərilmişdir. Biz bu məqalədə daha çox həmin normaların cinayət-hüquqi aspektdə şərhinə və xarici ölkələrin qanunvericilikləri ilə müqayisəsinə nəzər yetirəcəyik.

Təhlil etdiyimiz normanın xarici ölkələrin qanunvericilik aktlarında bəzi cəhətlərini müqayisəli şəkildə nəzər yetirək.

Xarici ölkələrdə əməyin mühafizəsi qaydalarının təmin edilməsi sahəsində cinayət hüquqi normaların yaradılması milli qanunvericilik sistemimizdən bir qədər fərqli şəkildə inkişaf etmişdir. Üstəlik, müxtəlif dövlətlərin qanunvericilik sistemlərinin bir-birindən əsasən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənməsi bir çox amillərlə və hər şeydən əvvəl müxtəlif hüquq sistemlərinə və hüquq ailələrinə mənsub olunma ilə əlaqədardır. Baxmayaraq ki, postsovet ölkələrinin cinayət qanunvericiliyinə nəzər yetirsək, təhlilini apardığımız əməlin strukturunda ciddi fərqlərlə rastlaşırıq. Bu halın əsas obyektiv səbəblərindən biri həmin dövlətlərin uzun müddət Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının vahid hüquq sisteminin tərkibində olması ilə birbaşa əlaqəlidir. Qeyd edilən dövlətlərin qanunvericiliyindəki ən nəzərəçarpan fərqlər, bir qayda olaraq, əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının əsas və əlavə obyektinin müəyyən edilməsində və cinayət qanunlarının xüsusi hissələrində məxsus olduğu bölmə və fəsilərlə əlaqədardır.

Belarus və Özbəkistan Respublikalarının cinayət qanunvericiliyində bu əməl “İctimai təhlükəsizlik əleyhinə olan cinayətlər” fəslində nəzərdə tutulmuşdur (Belarus Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 306-cı maddəsi “Əmək təhlükəsizliyi qaydalarının pozulması” 27-ci fəsildə “Cinayətlər” ictimai təhlükəsizliyə qarşı” və Özbəkistan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 257-ci maddəsinin 6-cı “İctimai təhlükəsizlik və ictimai qayda əleyhinə cinayətlər”) [10].

Bununla yanaşı, postsovet məkanı ölkələrinin cinayət qanunvericiliyində təhlil edilən maddənin strukturunda fərqlər də mövcuddur. Məsələn, Belarus Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 306-cı maddəsi sözügedən cinayətin ictimai təhlükəli

nəticələrindən bir qədər fərqli cəhətlərdən biri kimi əməyin mühafizə qaydalarının pozulmasına görə işçinin “peşə xəstəliyi”nə tutulması kimi alternativ nəticə nəzərdə tutulmuşdur. Oxşar mövqeyə Tacikistan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində də rast gələ bilirik [10].

Nəzərdən keçirdiyimiz maddə yuxarıda qeyd etdiyimiz ölkələrin qanunvericiliyindən bir qədər fərqli olaraq, Cinayət Məcəlləmizin “şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətlər” fəslində nəzərdə tutulduğunu görmüş oluruq. Düşünürəm ki, belə bir yerləşmə qanunvericiliyimizdə daha doğru mövqedədir. Həmçinin zərərçəkmiş şəxsin əməyin mühafizə qaydalarının pozulması görə peşə xəstəliyinə tutulması nə inzibati, nə də cinayət məsuliyyəti yaratmır. Düşünürəm ki, qeyd edilən əməl nəticəsində cinayət məsuliyyətinin əmələ gəlməsinin qanunvericiliyə daxil edilməsi qiymətləndirilməlidir.

Bir sıra ölkələrdə təhlil edilən cinayətin nəticələri siyahısına (məsələn, Qırğızıstan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 142-ci maddəsi və Moldova Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 183-cü maddəsi, RSFSR-in 1960-cı il Cinayət Məcəlləsində) istehsalatda bədbəxt hadisələrin baş verməsi daxil edilmişdir. Ölkə qanunvericiliyimizdə istehsalat qəzası və yaxud peşə xəstəliyi nəticəsində sağlamlığı pozulmuş işçiyə və ya bu səbəbdən həlak olmuş işçinin ailə üzvlərinə və himayəsində olan digər şəxslərə ödəncələrin verilməsi və təqsirkar işgötürənin maddi məsuliyyəti nəzərdə tutulmuşdur [10].

Ayrı-ayrı ölkələrin cinayət qanunvericiliyi sözügedən əmələ görə təqsirin formasını da aydın şəkildə göstərir. Həmçinin, cinayət qanunvericiliyimizdə də əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması cinayətinin ehtiyatsızlıqdan törədilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Belarus Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 306-cı maddəsi və Qazaxıstan Respublikasının 2014-cü il Cinayət Məcəlləsi də eyni ilə əməlin ehtiyatsızlıqdan törədilməsini təsbit etmişdir. Lakin Özbəkistan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 257-ci maddəsi və Ukrayna Cinayət Məcəlləsinin 271-ci maddəsində təqsirin formasına rast gəlmirik [10].

Bəzi ölkələrin cinayət qanunvericiliyi təhlil edilən əmələ görə təqsirin növü olan cinayətin

ehtiyatsızlıqdan törədilməsinin bilavasitə göstərilməsini mübahisə predmeti etmişdir. Lakin maddənin dispozisiyasında təqsirin formasının heç olmasa dolayı qeyd edilməməsi belə cinayəti araşdıran subyektlərdə əməlin qəsdən də törədilə biləcəyi etimalına inanmağa vadar edir. Əməyin mühafizəsi qaydalarını pozma cinayətinin qəsdən törədilməsi düşünürəm ki, əməlin sosial-hüquqi mahiyyətinə ziddir. Əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması yalnız subyektin diqqətsiz davranışı nəticəsində mümkündür. Yəni təhlil edilən əməl ehtiyatsızlığın hər iki növündə törədilə bilər. Xüsusilə, əməlin ehtiyatsızlığın özünəgüvənmə növündə törədilməsi cinayəti araşdıran subyektə yanıldaraq qəsdən törədilməyə bənzətsə də gələn nəticə əməlin tövsif edilərək düzgün qərar qəbul edilməsinə çətinlik yaradacaqdır. Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsinin 143-cü maddəsinə diqqət yetirsək görürük ki, həmin Qanun təqsirkarın cinayətin nəticələrinə subyektiv münasibətinin yalnız təqsirin ehtiyatsızlıq formasında ola biləcəyi ilə əlaqədar bir sıra ziddiyyətləri, o cümlədən mütəxəssislər arasında əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması cinayətinin qəsdən ola biləcəyinə dair məşhur inamla əlaqəli bütün düşüncüləri aradan qaldırmağa imkan verir. Həmçinin cinayət qanunvericiliyimiz də eyni nəticəyə gələrək, CM-in 162-ci maddəsində göstərilən ictimai təhlükəli əməlin yalnız ehtiyatsızlıqdan törədilməsini təsbit etmişdir [10].

Qeyri-MDB ölkələrinə gəlicə, burada vəziyyət birmənalı deyil. Məsələn, Belçika və İsveçdə əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması elementləri ümumiyyətlə yoxdur və işçilərin həyat və sağlamlığına zərər vurulması şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətlərdə olduğu kimi ehtiyatsızlıqdan törədilmiş cinayətlərə görə məsuliyyətə dair ümumi qaydalar əsasında tövsif edilir. Yəni şəxsin sağlamlığına dəymiş zərərin hansı əməl nəticəsində baş verməsi tövsifdə əhəmiyyət kəsb eləmir.

Məsələn, Almaniyada əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması ilə bağlı ümumi qayda yoxdur, lakin istehsal fəaliyyətinin müəyyən sahələrində təhlükəsizlik tələblərinin pozulmasına görə məsuliyyətə dair bir neçə xüsusi qaydalar mövcuddur (məsələn, § 319 “Əməyin mühafizəsi

qaydalarının yaradılması tikinti işləri qaydalarının pozulması nəticəsində yaranan təhlükə”). Eyni zamanda, cinayət nəticəsində istehsalat xəsərlərinin baş verməsi əvvəlki ölkələrin cinayət qanunvericiliyində olduğu kimi, şəxsə sadə tərkibdə cinayət xarakterli əməlin ehtiyatsızlıqdan törədilməsinə görə məsuliyyət nəzərdə tutan maddələrə uyğun olaraq tövsif edilir.

“Türk Ceza Kanunu”na nəzər salsaq, həmin Qanunda da bu əmələ bənzər cinayət məsuliyyətinin nəzərdə tutulduğunu görə bilərik. Həmin Qanuna görə əməl işçinin peşə xəstəliyi və ya iş qəzası nəticəsində ölümü və ya yaralanması ilə nəticələnən cinayət şəklində qeyd edilmişdir. Həmçinin, bu əmələ görə işgötürənin də əmək mühafizəsi və təhlükəsizliyi qaydalarına görə vaxtında ehtiyat almadığına görə məsuliyyət məsələsi nəzərə alınır [8].

Belə ki, bəzi ölkələrin cinayət qanunvericiliyində təhlil edilən əməl maddi tərkibli cinayət kimi formalaşmış, bəzilərinə əsasən formal tərkib elementlərinə üstünlük verilmişdir. Həmin əməl cinayət qanunvericiliyimizə görə maddi tərkibli cinayətdir. Yəni əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulması özlüyündə cinayət məsuliyyəti yaratmır. Mütləq şəkildə işçinin sağlamlığına heç olmasa ağır zərər vurulmalıdır. Əməyin mühafizə qaydalarının pozulmasına görə sağlamlığa daha yüngül ziyan vurulması və həmin qaydaların pozulması inzibati məsuliyyət yaradır. Düşünürəm ki, bu qaydaların pozulması cinayət məsuliyyəti yaratsaydı, biz onun ağır nəticələrindən bu qədər danışmazdıq. Çünki məsuliyyətin cinayət xarakterli olması, onun pozulmasını qarşısını alınmasından ötrü cavabdeh şəxslərdə daha ciddi tədbirlərin görülməsinə lüzum verəcəkdir. Ona görə də Cinayət Məcəlləsinin 162-ci maddəsinə aşağıdakı redaksiyalarda əlavə və dəyişikliklərin olunmasını təklif edirəm:

Maddə 162. Əmək mühafizəsi qaydalarını pozma

162.1. Texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarına riayət edilməsi vəzifəsi həvalə edilmiş şəxs tərəfindən bu qaydaların pozulması

162.2. Texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarının pozulması şəxsin

peşə xəstəliyinə tutulmasına səbəb olduqda

Həmin maddənin digər bəndləri isə müvafiq ağırlıq dərəcəsinə uyğun olaraq olduğu kimi davam etdirilsin.

Əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə məsuliyyətə dair cinayət qanunvericiliyinin müqayisəli təhlilinin nəticələrini yekunlaşdıraraq belə nəticəyə gəlmək olar ki, ölkəmizdə müvafiq

cinayət-hüquqi sanksiyaların mövcudluğu, qanunun sosial mahiyyətini və hüquqi mahiyyətini kifayət qədər adekvat şəkildə əks etdirir. Lakin yuxarıda qeyd etdiyim bəzi halların qanunvericiliyə daxil edilməsi, yenidən işlənməsi və xarici təcrübədən istifadə edilməsi bu əməlin aktuallığının daha da artmasına və işçilərin sağlamlığının, həyatının qorunmasına mühüm töhfələr verəcəkdir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası - <https://e-qanun.az/framework/897>
2. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi - <https://e-qanun.az/framework/46943>
3. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi – <https://e-qanun.az/framework/46960>
4. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi - <https://e-qanun.az/framework/46947>
5. “Texniki təhlükəsizlik haqqında” AR Qanunu - <https://e-qanun.az/framework/21>
6. AR Cinayət Məcəlləsinin Kommentariyası
7. AR Nazirlər Kabinetinin 28 fevral 2000-ci il tarixli 27 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş “İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqi və uçota alınması Qaydaları” – <https://e-qanun.az/framework/232>
8. Türkiyə Respublikasının “Türk Ceza Kanunu” - <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?Mevzuat-No=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
9. Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi (Mühazirələr) - [https://ldhk.edu.az/e-ldhk/uploads/%C6%8Fm%C9%99yin%20m%C3%BCha-fiz%C9%99si%20v%C9%99%20t%C9%99hl%C3%BCk%C9%99sizliyi%20%20\(%20M%C3%BCha-zir%C9%99l%C9%99r\).pdf](https://ldhk.edu.az/e-ldhk/uploads/%C6%8Fm%C9%99yin%20m%C3%BCha-fiz%C9%99si%20v%C9%99%20t%C9%99hl%C3%BCk%C9%99sizliyi%20%20(%20M%C3%BCha-zir%C9%99l%C9%99r).pdf)
10. <https://moluch.ru/archive/498/109515/>

Фуад НАЗАРОВ

Преподаватель кафедры гражданского права
Академии полиции МВД Азербайджанской Республики,
капитан полиции

В УГОЛОВНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН НАРУШЕНИЕ ПРАВИЛ ОХРАНЫ ТРУДА

РЕЗЮМЕ

В условиях глобализации трудовых прав людей как международные, так и местные законодательные акты продолжают совершенствовать меры юридической ответственности за нарушения правил охраны труда. Правовое регулирование этих правил осуществляется как трудовым, так и уголовным законодательством. В данной статье анализируются различия и сходства уголовного законодательства зарубежных стран и нашей страны.

Ключевые слова: труд, преступность, безопасность, охрана труда, уголовная ответственность

Fuad NAZAROV

Teacher of the Civil Law Department of the Police Academy
of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Azerbaijan,
police captain

**IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF FOREIGN COUNTRIES
VIOLATION OF LABOR PROTECTION RULES**

SUMMARY

At a time when people's labor rights are globalized, both international and local legislative acts continue to improve legal liability measures against violations of labor protection rules. Legal regulation of these rules is carried out both by labor law and by criminal law. This article analyzes the differences and commonalities between the criminal legislation of foreign countries and our country.

Keywords: labor, crime, security, labor protection, criminal liability